

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 7/2007 vp

Valtioneuvoston selvitys komission konsultaatiosiakirjasta koskien patenttijärjestelmän kehittämistä Euroopassa

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 4 päivänä toukokuuta 2007 lähettänyt jatkokirjelmän 1. KTM 26.4.2007 asiassa E 140/2005 vp lakivaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Antti Riivari ja ylitarkastaja Heli Honkapää, kauppa- ja teollisuusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Asko Välimaa, oikeusministeriö
- osastonjohtaja, käräjätuomari Tarja Honkanen, Helsingin käräjäoikeus.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Komission tiedonanto

Komissio on 3.4.2007 antanut tiedonannon patenttijärjestelmän kehittämisestä Euroopassa. Tiedonanto perustuu komission tammikuussa 2006 käynnistämän patenttikonsultaation tuloksiin.

Tiedonannon mukaan komission jatkotoimien pääpaino on patenteja koskevan eurooppalaisen oikeudenkäyntijärjestelmän kehittämisessä. Tavoitteena on nykyistä kustannustehokkaampi ja ennustettavampi oikeudenkäyntijärjestelmä, joka samalla turvaa oikeuden saatuuden.

Tiedonannossa kuvataan nykyjärjestelmän heikkouksia. Samaa patenttia koskevat samanaikaiset oikeudenkäynnit monessa maassa ovat usein kalliita. Lisäksi eri maiden tuomioistuinkäytännöissä on suuriakin eroavuuksia, mikä voi

johtaa toisistaan eroaviin kansallisiin ratkaisuihin.

Tiedonannossa tarkastellaan kolmea eri vaihtoehtoa ongelmien ratkaisemiseksi. Ensimmäinen vaihtoehto perustuu Euroopan patenttijärjestön piirissä valmisteltuun sopimusluonnokseen (EPLA). Toisen vaihtoehdon mukaan yhteisön lainsäädännöllä luotaisiin tuomioistuinjärjestelmä, jonka puitteissa voitaisiin ratkaista eurooppapatentteja ja jatkossa mahdollisia yhteisöpatentteja koskevia riitoja.

Kompromissina komissio ehdottaa edellä mainittujen vaihtoehtojen yhdistelmää. Sen mukaan tuomioistuinjärjestelmän kehittämisen pohjaksi otettaisiin EPLA-sopimusluonnos, jota tarkistettaisiin siten, että siinä otettaisiin huomioon yhteisön lainsäädännön ja yhteisöjen tuomioistuimen rooli sekä tulevaisuudessa mahdollisesti sovittava yhteisöpatentti. Perustettava jär-

jestelmä kattaisi sekä eurooppapatentteja että mahdollisesti tulevia yhteisöpatentteja koskevat riidat.

Komission mukaan perustettava järjestelmä muodostuisi hajautetusta ensimmäisestä asteesta, keskitetystä muutoksenhakuasteesta ja yhteisön lainsäädännön osalta yhteisöjen tuomioistuinten tulkintavallan turvaamisesta. Ensimmäisen asteen osalta todetaan tarve rajattuun määrään

aluejaostoja, mikä tarkoittaisi sitä, ettei kaikissa jäsenvaltioissa olisi omaa kansallista ensimmäisen asteen tuomioistuinta. Uuden järjestelmän yksityiskohdat samoin kuin juridinen perustamistapa on tiedonannossa jätetty auki.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston kantaa ei ole vielä muodostettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Lakivaliokunta on toimialansa mukaisesti käsitellyt komission tiedonantoa vain oikeudenkäyntijärjestelmän kehittämistä koskevalta osalta.

Komission tiedonannossa nostetaan esiin eurooppalaisen patenttijärjestelmän heikkouksia. Keskeisenä ongelmana pidetään riskiä useista samaa patenttia koskevista rinnakkaisista oikeudenkäynneistä eri valtioissa. Useista oikeudenkäynneistä aiheutuu osapuolille korkeat kustannukset, ja eri valtioissa annetut tuomiot saattavat erota toisistaan. Tiedonannossa ehdotetaan ongelmien ratkaisuksi keskitetyn tuomioistuinjärjestelmän perustamista. Lakivaliokunta pitää tiedonannossa esitettyjä ongelmia todellisina ja ponnisteluja niiden ratkaisemiseksi tarpeellisina.

Tiedonannossa tarkastellaan kolmea eri vaihtoehtoa, joiden pohjalta tuomioistuinjärjestelmää voitaisiin ryhtyä luomaan. Valiokunta pitää komission kompromissina ehdottamaa kolmatta vaihtoehtoa ainakin alustavasti hyväksyttävänä lähestymistapana. Tässä vaiheessa on kuitenkin ennen aikaista sulkea muitakaan vaihtoehtoja ehdottomasti Suomen neuvotteluvaran ulkopuolelle. Valittavasta institutionaalisesta rakenteesta riippumatta perustettavan tuomioistuinjärjestelmän tulee turvata seuraavien yleisten tavoitteiden toteutuminen:

- Oikeuden saatavuus eli oikeudenkäynnin osapuolten tosiasialliset mahdollisuudet saada oikeusjärjestyksen mukaista oikeutta on turvattava.

- Oikeudenkäyntimenettelyn on täytettävä oikeudenmukaisuuden vaatimukset.
- Oikeudenkäyntimenettelyn tulee olla enustettava, joutuisa ja taloudellinen.
- Patenttiasioita käsittelevissä tuomioistuimissa on oltava käytettävissä riittävästi sekä immateriaalioikeudellista erityisasiantuntemusta että teknistä asiantuntemusta.

Valiokunta pitää perusteltuna sitä tiedonannossa esitettyä lähtökohtaa, että Eurooppaan ei tule luoda kahta erillistä ylikansallista tuomioistuinjärjestelmää patenttiasioita varten. Perustettavan tuomioistuinjärjestelmän tulee siis olla toimivaltainen käsittelemään sekä nykyisiä eurooppapatentteja että tulevaisuudessa mahdollisesti myönnettäviä yhteisöpatentteja koskevia asioita.

Tiedonannossa selostettuja nykytilan ongelmia voitaisiin epäilemättä vähentää perustamalla Eurooppaan keskitetty tuomioistuinjärjestelmä eurooppapatentteja ja mahdollisia yhteisöpatentteja koskevien asioiden käsittelyä varten. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että keskitetty tuomioistuinjärjestelmä rakentuu ensimmäisen oikeusasteen osalta alueellisesti toimivien paikallisjaostojen varaan.¹ Valiokunnan mielestä ei ole realistista eikä tarpeellistakaan edellyttää, että jokaisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tulee olla paikallisjaosto. Suomen keskeisenä neuvottelutavoitteena tulee kuitenkin

¹ Ks. vastaavasti LaVL 20/2000 vp ja LaVL 8/2002 vp.

kin olla se, että kussakin paikallisjaostoa haluavassa jäsenvaltiossa voi sijaita paikallisjaosto. Valiokunta pitää suomalaisten yritysten ja erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten edun mukaisena sitä, että eurooppapatentteja ja mahdollisia yhteisöpatentteja koskevia asioita voidaan käsitellä Suomessa.

Eurooppalaista patenttituomioistuinjärjestelmää perustettaessa tulisi etenkin ensimmäisen oikeusasteen osalta mahdollisimman pitkälle hyödyntää kansallisia voimavaroja ja olemassa olevaa tuomioistuinrakennetta. Suomessa patenttiasiat on keskitetty Helsingin käräjäoikeuteen, jossa on immateriaalioikeudellisten asioiden käsittelyyn erikoistuneita ja koulutettuja tuomareita. Valiokunnan mielestä olemassa oleva asiantuntemus voitaisiin luontevasti hyödyntää esimerkiksi siten, että kansalliset patenttiasioihin erikoistuneet tuomioistuimet toimisivat myös eurooppalaisen patenttituomioistuimen paikallisjaostoina.

Valiokunta pitää oikeuskäytännön yhdenmukaisuuden turvaamista keskeisenä tavoitteena. Jotta lain soveltamisen yhdenmukaisuus eri jä-

senvaltioissa voidaan turvata, on aiheellista perusteellisesti selvittää mahdollisuutta perustaa keskitetty muutoksenhakutuomioistuin eurooppa- ja yhteisöpatenttiasioden käsittelyä varten. Menettelyjen yhdenmukaisuus eri paikallisjaostoissa voidaan puolestaan tarvittaessa turvata yhteisillä vähimmäisvaatimuksilla.

Valiokunta kiinnittää lopuksi huomiota siihen, että perustettavassa tuomioistuinjärjestelmässä oikeudenkäyntikieliä koskevat määräykset on laadittava sellaisiksi, että ne eivät tosiasiallisesti muodosta esteitä oikeuden saatavuudelle eivätkä myöskään tee käytännössä mahdottomaksi paikallisjaostojen perustamista Suomen kaltaisiin pieniin jäsenvaltioihin.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta esittää,

että edustettaessa Suomea patenttijärjestelmän kehittämistä koskevissa neuvotteluissa otetaan huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 30 päivänä toukokuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Heidi Hautala /vihr
jäs. Esko Ahonen /kesk
Oiva Kaltiokumpu /kesk
Ilkka Kantola /sd
Sanna Lauslahti /kok
Outi Mäkelä /kok

Markku Pakkanen /kesk
Lyly Rajala /kok
Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
Tero Rönni /sd
Mirja Vehkaperä /kesk
vjäs. Timo Heinonen /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuomo Antila.